

більше схильними до позитивної оцінки власного «Я» за результатами несення служби (45%).

Військовослужбовці з різним самостваленням відрізняються за властивою їм адаптацією. Зокрема, військовослужбовці з низьким самостваленням характеризуються нижчим рівнем адаптації (46%), оскільки негативно оцінюють свої особистісні характеристики і тому для них складніше адаптуватися до умов несення служби. Натомість, серед досліджуваних із високим самостваленням більш виражений високий показник адаптації (64%). Вони мають внутрішню узгоджену особистісну позицію, самодостатні, позитивно ставляться до себе, і тому краще адаптуються до умов життя та несення служби.

Висновки. Отже, самоствалення військових виступає важливим чинником їх адаптації до несення військової служби. Позитивне ставлення до своєї особистості постає тим, чинником, який забезпечує виражений адаптаційний потенціал для військового. Натомість, погіршене ставлення до себе ускладнює процес адаптації військових і, як наслідок, є перешкодою в ефективному виконанні ним бойових задач.

Література:

1. Невмержицький В.М. Проблема адаптації особистості в контексті задач підвищення бойової ефективності. *Роль особистості у формуванні соціальних відносин у сучасному суспільстві: збірник наукових праць*. Ірпінь, 2014. С.256–261.
2. Федоренко С. А. Особливості соціально-психологічної готовності призовників до військової служби. *Наука і освіта : наук.-практ. журнал*. 2016. № 2-3. С. 174-177.
3. Чайкіна Н. О. Проблеми адаптації юнаків до строкової служби. *Virtus: Scientific Journal*. March # 25. СРМ «ASF»: Канада (Монреаль), 2018. С.81-84.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОНФЛІКТНОЇ ПОВЕДІНКИ СТУДЕНТІВ З РІЗНИМ РІВНЕМ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ

Куницька А. Р.

*Полтавський національний педагогічний університет ім. В. Г. Короленка
kunitska.anst@gmail.com*

Актуальність дослідження. Для того, щоб стати активним учасником життя у закладі вищої освіти студенту потрібно адаптуватися до нових вимог освітнього середовища. Інтерналізація нових норм та цінностей передбачає відповідні поведінкові стратегії студентів серед яких є й конфліктні.

Мета дослідження полягала у теоретичному обґрунтуванні ролі конфліктної поведінки студентів у процесі соціальної адаптації.

Термін соціальна адаптація має зв'язок з поняттями: «соціалізація», «пристосування», «розвиток», «формування», «становлення» тощо. Важливою властивістю адаптації є здатність особистості до подальшого розвитку і змін:

змінювати звички, накопичувати знання, розвивати нові уміння, формувати нові навички, які б допомагали в нових умовах [4].

У складній системі адаптаційних процесів будь-якої особистості важливе місце посідає її соціальна адаптація. Під цим розуміється процес створення умов, за яких між індивідом та середовищем складається врівноважений стан, а також встановлюються мінливі, взаємодоповнюючі стосунки, це є важливим завданням функціонування будь-якої соціальної системи.

У концепціях Ж. Піаже та Р. Мертона соціальна адаптація розглядається як зустрічний процес суб'єкта та соціального середовища. Так, Ж. Піаже у генетичній психології одним із головних принципів вважає розвиток складних систем, який і трактується як адаптація: баланс між асиміляцією та акомодациєю; баланс у взаємовідносинах суб'єкта та об'єкта. Р. Мертон розуміє соціальну адаптацію з одного боку як певний баланс потреб та санкцій соціального середовища, а з іншого, як той самий баланс потреб та безпосередній вплив соціального чинника. До того ж науковець стверджує, що соціальна адаптація спрямована цілісно-нормативними комплексами суспільної системи. Р. Мертон на основі критерію прийняття або ж неприйняття культуралізаційно схвалюваних цілей та заходів діяльності, виділяє декілька форм соціальної адаптації: конформізм, інновація, ритуалізм, ретритизм, заколот [4].

Адаптація студента є процесом «входження» вчорашнього школяра у систему відносин освітнього простору вищого навчального закладу, і цей процес вимагає від нього особистісної мобілізації [2]. Процес адаптації студентів передбачає перегляд, або зміну поглядів, стратегій поведінки, що домінували на попередніх етапах розвитку особистості. Природним, що цей процес може супроводжуватися переживання конфлікту між старим та новим. Виникає питання про те, які стратегії переживання конфлікту є найбільш сприятливими для здійснення соціальної адаптації, а які є гальмуючими.

Феномен конфлікту є предметом розгляду різних наукових парадигм. Саме цим пояснюється наявність різних підходів у визначенні сутності цього явища. Огляд наукових джерел показує, що практично кожній психологічній теорії притаманне власне трактування конфлікту. Психологічне вивчення особливостей конфліктних ситуацій, причин конфліктів, видів, методів запобігання та регулювання конфліктів у міжособистісних стосунках базується на чотирьох головних підходах: мотиваційному, когнітивному, організаційному, діяльнісному [5].

Загалом теоретична основа прихильників мотиваційної концепції полягає в тому, що міжособистісний конфлікт розглядається як природня, невід'ємна, частина буття різних соціальних груп та особистості зокрема і може виконувати дві взаємообернені функції: конструктивну і деструктивну. Когнітивний підхід до вивчення конфліктів виступає певною альтернативою мотиваційному підходу. Представники цього підходу досліджують конфлікт в аспекті впливу когнітивного, суб'єктивного світу особистості на її поведінку. Організаційний підхід досить широко застосовується при аналізі конфліктів, передусім, у сфері управлінських відносин. Діяльніший підхід в дослідженні міжособистісних

конфліктів дає змогу проаналізувати рівень ефективності спільної діяльності індивідів.

Вивчення конфліктної поведінки включає широке коло питань: стратегії і тактики взаємодії, регулятори взаємодії, ситуаційний контекст, моделі взаємодії, чинники взаємодії [5]. Дослідження чинників конфліктної поведінки студентів засвідчило роль вікових особливостей розвитку [1], індивідуально-психологічні рис особистості [3], статевої композиції навчальних груп [6,7].

Для розробки теоретичної моделі нашого дослідження було обрано мотиваційний підхід М. Дойча. Відповідно до цього підходу конфліктна поведінка визначається мотиваційними орієнтаціями опонентів [3].

Можна припустити, що патерни реагування в конфліктній ситуації мають зв'язок з ефективністю соціальної адаптації. Зокрема, індивідуальні, конкурентні та кооперативні мотиваційні орієнтації на взаємодію у конфлікті по-різному будуть впливати на показники соціальної адаптації студентів. Перевірка цього припущення є *перспективою* нашого подальшого дослідження.

Висновки. Соціальна адаптація студентів, як психологічний процес, передбачає не тільки пристосування до вимог освітнього середовища, але свідоме сприймання цих вимог відповідно до власних уподобань. Цей процес супроводжується проявами конфліктності особистості. Конфліктна поведінка студентів виявляється як у конструктивних так й у деструктивних формах. Сформовані мотиваційні орієнтації студентів щодо реагування у конфлікті можуть впливати на успішність їхньої соціальної адаптації.

Література:

1. Ананьев Б.Г. К психологии студенческого возраста. *Современные психологические проблемы высшей школы*. Л., 1969. Вып. 2. С. 34-35.

2. Бігдан І. С. Соціально-психологічні особливості адаптації студентів до навчання у закладі вищої освіти. *Синергетичний підхід до проектування життєвого простору особистості* : зб. наук. матеріалів Міжнарод. наук.-практ. онлайн-конф. Полтава, 2021. С. 23-26.

3. Долинська Л.В., Матяш-Заяц Л. П. Психологія конфлікту: Нав. Посібн. К. : Каравела, 2010. 304 с.

4. Кравцов С.О. Теоретичне бачення соціальної адаптації: стан, погляди, підходи. *Український соціум*. 2008. №3. С. 83–96.

5. Ложкин Г. В., Пов'якель Н. И. Практическая психология конфликта : учеб. пособ. 2-е изд. стереот. К. : МАУП, 2002. 256 с.

6. Мирошник О.Г. Конфлікти у студентських групах з різною композицією за ознаками статі. *Психологія і особистість*. 2021. №2 (20). С.117-128.

7. Мирошник О. Г. Статевий диморфізм та внутрішньогрупова конфліктність у навчальних групах. *The XXVII International Science Conference «Multidisciplinary academic research and innovation»*, May 25 – 28, 2021, Amsterdam, Netherlands. P. 582-585.